

Aage Staffe

1996
Indtryk Cambodja
2012

Forlaget Ådalen

1996 Indtryk Cambodja 2012

© 2012: Aage Staffe og Forlaget Ådalen

Tryk Linde Tryk, Århus

Udgivet af:

Forlaget Ådalen

Søsvinget 18

8250 Egå

www.forlagmaadalen.dk

Tlf. 40 14 47 91

ISBN: 978-87-92819-28-4

VELUX FONDENS støtte er ydet under Fondens fundatsbestemmelser, der giver mulighed for at støtte ældre aktive. Kvalitative og redaktionelle vurderinger i forbindelse med udgivelsen er varetaget af forlaget og forfatteren.

Af samme forfatter

En smededreng går til modstand.

Åndssvag? tilladt? Hvordan?

Livet i Danmark I – II – III

Vagabond i Europas ruiner; ung af alder – gammel af sind

Isvintre før og nu

Rejser bag Jerntæppet i De Kolde Krigs første år

1985 Indtryk Bangladesh 2012

1996 Indtryk Burma Myanmar 2012

Fred – Terror – Krig

Tyskland – Europa 1914 – 33 – 39

Besættelsestidens historie I - 6.

Bind 1: Besættelsestidens historie I.

Bind 2: Besættelsestidens historie II. 1940 – 42

Bind 3: Besættelsestidens historie III . 1943 – 44

Bind 4: Besættelsestidens historie IV. 1944 – 45

Bind 5: Besættelsestidens historie V. Krigens sidste dage.

Bind 6: Besættelsestidens historie VI. Krigen efter krigen.

Bind 7: Gentager historien sig. Fred og sikkerhed.

Bind 8: Ikke -Vold; Civil Ulydighed; Mål - Midler - Metoder – Reaktioner.

For enkelte illustrationer har det været umuligt at finde frem til den rette ophavretsindehaver.

Såfremt jeg på denne måde har krænket ophavsretten, er det sket ufrivilligt og utilsigtet. Retmæssige krav vil selvfølgelig blive honoreret, som havde jeg indhentet tilladelse i forvejen.

Fotos Aage og Lilian Staffe. Lay out: Aage Staffe.

Billeder og illustrationer er stillet til rådighed af Frihedsmuseet.

Forord

Til orientering:

Tekst med denne skrift indeholder facts

Tekst med denne skrift er personlige beretninger

Af hensyn til overblikket ville bedste løsning være at fremstille udviklingsforløbet i kronologisk orden, da det ikke er muligt – suppleres med persondata – de væsentligste faktorer, der direkte eller indirekte har haft indflydelse på udviklingen i Cambodjas seneste historie.

I 1996 foretog vi en rejse til Burma – Cambodja – Vietnam med Thailand som mellemstation. Inden afrejsen forberedte vi os, som man nu gør, når man skal færdes med rygsæk i et u-land. På baggrund af erfaringer fra andre rejser i Asien sørgede vi for de nødvendige vaccinationer – medbragte et apparat til rensning af drikkevand (desinficering). Da vi skulle ud i områder, hvor et svigtende helbred ville være katastrofalt, medbragte vi mindre nødhjælps-pakke suppleret med desinfektionsvæsker og salver til heling af sår.

Malaria forekommer ofte. Flere steder er den traditionelle forebyggende medicin uden virkning, da en malaria benævnt djenguefeber er resistent. Derfor anbefaler vi en myggebalsam, indkøbt i Sverige, da den ikke forhandles i Danmark og myggenet forsynet med snore.

Skal du veksle valuta bør du gøre som, vi gjorde. Sørg for at få godt med dollars med i små sedler. Vor erfaring var, at skal man betale i US dollars, og ved betalingen fremviser en 20 dollar, så kan man være ret 100 % sikker på, at prisen bliver meget nær sedlens pålydende, og at man desværre ikke kan veksle tilbage. Kan man, er der en vis risiko for, at sedlerne er falske. Turister er overalt yndede mål for kriminelle.

Derfor er det klogt at medbringe kopi af passets data og opbevare denne og større beløb så sikkert, det er dig muligt. Med velcro kunne vi fastgøre vor moneycat indenfor bukserne – nær skridtet, en erfaring jeg fik under besættelsen 1940 – 45, da en kropsvisitation sjældent kommer i nærheden af de vitale kropsdele.

Lad dig dog ikke afskrække, opfører du dig rimeligt fornuftigt og ikke gebærder dig med branderter og sligt er der oplevelser for livet at hente.

Måske var og er jeg for skeptisk, men ud fra de informationer vi på det tidspunkt kunne få, var vi indstillet på kun at besøge hovedstaden Phom Penh og derfra med fly tage til Siem Reap for derfra at besøge Angkor Watt.

Lovløsheden og nøden vurderede jeg som ekstraordinær stor og grov i det kaos, de vanvittige krige havde medført. Dertil lagde jeg, at den brutale vold havde haft en afsmittende effekt på befolkningen i almindelighed.

Risikoen for at blive invalideret af en af de tusinder landminer, der var spredt og som endnu langtfra var uskadeliggjort, vurderede jeg som ret stor, hvorfor vi ikke som andre steder i Asien ville færdes frit.

I dag kan man på udenrigsministeriets hjemmeside få flere gode råd.

Et af dem er: Afskrift: «Der har på det seneste været en markant stigning i antallet af tasketyverier i Cambodja, særligt i hovedstaden Phnom Penh. Tyverierne begås som oftest af to unge mænd på motorcykel, som kører op på siden af turistens transportmiddel (motorcykeltaxa eller tuk-tuk) og forsøger at stjæle vedkommendes ejendele.

På denne baggrund opfordres alle turister til at være agtpågivende, når de bevæger sig rundt i trafikken i Cambodja - og under alle omstændigheder at sørge for at holde tasker og andre værdigenstande ude af andre trafikanters øjesyn.» Afskrift slut.

Indholdsfortegnelse

Forord	4	Kapitel 4	67
		Phohm Penn	67
Kapitel 1	7	Slut med hyggen!	72
Kongedømmet Cambodja	7	Militærstrategi?	83
Frankrig gør sin entré	11	Minerydning	84
Kong Sihanouk	14		
Lon Nol	17	Kapitel 5	89
Saloth Sarl = Pol Pot:	19	Historisk tilbageblik	90
		Angkor Wats oprindelse	92
Kapitel 2	23		
Vietnamkrigen – krigsforbrydelser	23	Kapitel 6	111
Dioxin: Afskrift fra Leksikon:	27	Angkor Wat imponerede	111
Dioxin	28		
Protester mod Vietnamkrigen	29	Kapitel 7	119
Vietnamkrigen i Danmark	31	Angkor Wats fremtid?	119
USAs præsident Nixon	34	Arkæologisk forskning.	123
Vietnamskrigens efterspil	38	Tonle Sap søen og omgivelser	125
Khemerers Rædselsregime	39		
Moralske opstød?	42	Kapitel 8	125
Maos testamente	46	Tilbageblik	129
Den lille røde - populær for en tid	46	Internationale krigsforbryderdomstole	130
Den vietnamesiske invasion	49	Virkninger ved straf = hævn	130
		Sydafrikas eksempel	130
Kapitel 3	51	At tilgive er den modiges smykke.	131
Fredens lys kan skimtes	51	Register	133
Det første frie valg i 1993	54	Kilder	134
Cambodjansk Politik	55		

Officielle navn: Kongedømmet Cambodja

Beliggenhed

Cambodja ligger i Sydøstasien og grænser op til Thailand, Laos og Vietnam. Landet har en kyststrækning på ca. 700 km mod Det Sydkinesiske Hav.

Cambodja består overvejende af en slette omkranset af bjerge – især i sydvest hvor Cardamour bjergkæden rejser sig. I nord antager landskabet abrupte former med Dangrek bjergene. Den centrale del af landet er præget af Tonlé Sab bækkenet. Mod dette sted flyder flere floder, der løber sammen i Mekong - en af Asiens største floder.

Klima

Cambodja har tropisk klima med en tør tid fra december til april. I december og januar er temperaturen kølig, men i marts og april kan temperaturen nå 40 grader. Regntiden er fra maj til november. Såning foregår på denne årstid. Derfor kan der kun dyrkes ris én gang om året i flere egne af Cambodja. andre steder dog 3 gange som andre steder i Asien.

Mekongflodens vandspejl skifter 16 meter mellem tørtid og regntid.

På flodbredderne kan dyrkes ris i tørtiden. Mekongfloden og Tonle Sap søen, er en af verdens mest produktive indenlandske fiskepladser, hvis udbytte bidrager med 75 % af befolkningens proteinindtag.

Befolkning

Landet er fire gange større end Danmark, mere præcist 181,040 km²

14,8 mio. (2009) Befolkningstæthed 72,3 indb./Km²

Hovedstad: Phnom Penh: 2.000.000 indb. (2009).

Andre vigtige byer: Battambang, 183.600. Kompong Cham, 53.800 (2000).

Administrativ inddeling: 22 provinser

Ca. 90 % af befolkningen er khmer, mens de resterende 10 % udgøres af vietnamesiske og kinesiske mindretal samt bjergstammer. Cambodjanerne udgør en homogen kulturel etnisk gruppe, der er spredt over et større geografisk område, end det, der i dag udgøres af Cambodja. Der findes en vietnamesisk minoritet (5%), en kinesisk (1%) og en laotisk minoritet i landet.

Regering:

Siden 1993 parlamentarisk monarki. Konge siden oktober 2004 er Norodom Sihamoni. Premierminister er Hun Sen, udnævnt i maj 1998. Parlamentet har to kamre: Nationalforsamlingen, der består af 123 medlemmer, valgt for en 5 årig periode og senatet med 61 medlemmer.

Religion:

Siden 1986 er buddhismen (theravada retningen) atter statsreligion og den dominerende. Der findes en islamisk (cham) minoritet. Der er også et lille antal muslimer, kristne og andre trosretninger. 80-85 % af khmer befolkningen er officielt buddhister med en lille, muslimsk minoritet på 3-4 %. Buddhismen er den mest udbredte religion blandt de vietnamesiske og kinesiske mindretal i Cambodja.

Sprog: Khmer (officielt og dominerende)

Erhverv

Langt de fleste Cambodjanere bor på landet og arbejder i landbruget, som især høster og sælger gummi og ris, der er landets basale fødevarer og eksportprodukt.. Mange arbejder dog også på tekstilfabrikker.

Mineralforekomsterne - primært fosfat, jern og kalksten - udnyttes endnu ikke. Dertil kommer omfattende skovarealer, hvorfra befolkningen skaffer sig brændsel, byggematerialer og lægemidler, foruden at huse et rigt dyreliv, herunder adskillige udrydningstruede arter. Endelig er der landbrugsarealer, der beskæftiger 70 % af arbejdsstyrken og bidrager med knap halvdelen af landets bruttonationalprodukt. Samlet set er ca. 85-90 % af befolkningen direkte afhængig af landets naturressourcer i form af landbrug, fiskeri og skovbrug. Et alvorligt miljøproblem er stadig skader på naturen forårsaget af afløvningsmidler (Agent Orange) samt eksplosionen af bomber (Napalm) og miner under krigen. Landet mistede af samme årsag omkring tre fjerdedele af sin fauna. Det vender vi tilbage til.

Levestandard

Den forventede levealder er 59 år. I Danmark er den 78 år. Hvordan er klimaet?

Det er et fattigt land?

Bruttonationalproduktet er 2,600 \$ pr. indb. I Danmark er det 37.000 \$.

I Cambodja fødes der mange børn, og det er normalt, at en familie har 6 til 8 børn. Cambodja har den højeste hyppighed af hiv-aids i Asien. 2.7 procent af den voksne befolkning mellem 15 og 49 er inficeret.

Men den store mobilitet af befolkning, der rejser til andre provinser, illegalt arbejder i Thailand eller flytter fra land til by i søgen efter arbejde, gør forebyggelsen af hiv-aids vanskelig. Opblomstring af nye virksomheder specielt inden for tekstilindustrien tiltrækker lavt uddannede kvindelig arbejdskraft. Lønningerne er lave og suppleres i udbredt grad med arbejde i sexindustrien.

Blomstrende sexindustri

I hele landet er der en udbredt sexindustri, som for det meste er tolereret og visse steder støttes og udnyttes af de lokale myndigheder. I øjeblikket er bordellerne ved lov blevet lukket, hvilket betyder at «forretningerne» foregår andre steder. Smitten spredes primært via heteroseksuel kontakt og risikoen for at blive inficeret er størst blandt prostituerede, deres kunder og unge mennesker.

I **2000** var infektionsraten blandt gravide, der blev testet før fødslen på 2.3%. Det viser at smitten spredes fra mændene til deres koner. Mænd, der smitter deres koner, udgør nu halvdelen af de nye infektioner og overførsel fra mor til barn en tredjedel. Cambodja er et af de lande hvor hustruvold, voldtægt og børneprostitution er voldsomt udbredt.

Over en tredjedel af Cambodjas befolkning lever under fattigdomsgrænsen. De må klare sig for under 8 kr. om dagen. Mange børn, men for lidt mad. Cambodja er et af de fattigste lande i verden og samtidig et af de lande, der har den yngste befolkning. Det betyder, at der er mange underernærede børn i Cambodja. Skolesystemet i Cambodja er meget nedslidt, og det er svært at finde lærere nok. Man arbejder derfor på at genopbygge de slidte skoler og skaffe lærere til de mange ubesatte stillinger. På grund af den dårlige hygiejne i landet og de mange sygdomme, det giver, arbejder man også på at forbedre den generelle sundhed blandt børn, blandt andet ved at grave brønde og bygge latriner.

Der er mange i Cambodja, der ikke kan læse eller skrive. Det er kun lidt over en fjerdedel af de voksne, der kan læse. Indkomst pr. indbygger: 600 US dollars pr. år, Forventet levealder: 61 år. Adgang til rent vand: 65 %

Dødelighed for børn under 5 år: 90/1000 levende fødte.

Regntiden er sæson for sygdom. Det er på denne tid, myggene trives. Malaria og Denguefeber er almindelig i de områder, der blev bombet af USA. En bombe med en sprængladning på 1.000 kg ødelagde landbrugsjorden og efterlod et væld af vandfyldte huller, hvor resistente malariamyg kan trives.

Ultrakort historisk tilbageblik

I kapitlerne, hvor Angkor Watt omtales kan du finde en kort gennemgang af Cambodjas tidligste historie. For at klare deres gæld måtte khmererne dengang som siden underkaste sig et fremmedstyre.

Da thaierne i **1432** endnu engang havde erobret Angkor, forlod khmererne byen og overlod den til junglens fremtrængen.

Ruinerne blev opdaget af fransk arkæolog i **1856** og blev synliggjort ved at fælde junglens træer, hvor det var muligt. Restaurering er foretaget og foregår stadig.

1864 Frankrig gør sin entrée

Gennem mere end 400 år blev kongedømmet skiftevis erobret af thaiere og vietnamesere, indtil den Cambodjanske kong Norodom i 1864 accepterede, at landet blev et fransk protektorat, i forventning om, at franskmændene ville beskytte det mod Siam (Thailand) og Vietnam. Men franskmændene kunne ikke hindre, at thaierne for en periode erobrede nogle af landets vestlige områder – deriblandt byen Battambang. Ved at klynge sig til den franske autoritet undgik kong Norodom under alle omstændigheder, at landet blev opdelt mellem thaiere og vietnamesere. I de foregående århundreder havde Vietnam erobret store områder af det daværende Cambodjanske territorium. F.eks. havde Mekongdeltaet - dvs. hele det nuværende Sydvietnam - været beboet af khmerer frem til det 18. århundrede.

1884 Med kong Norodoms billigelse blev Cambodjas status i **1884** ændret fra protektorat til koloni. Frankrigs indflydelse steg og Cambodja blev sammen med Vietnam og Laos omdannet til den Indokinesiske Union. I de følgende årtier installerede kolonistyret en europæisk administration i Cambodja og udviklede landets infrastruktur. Under alle omstændigheder nåede den økonomiske udvikling i Indokina under fransk styre ikke det samme niveau som i Myanmar (Burma) eller Indien under englænderne.

Der var stor forskel på Cambodjas og Vietnams situation indenfor den Indokinesiske Union. Cambodja var frivilligt gået ind i en alliance med Frankrig for at bevare sin kulturelle og nationale autonomi overfor presset fra Thailand og Vietnam. Helt **frem til 2. verdenskrig** fandt der derfor kun et mindre oprør sted i Cambodja mod kolonimagten. Anderledes med Vietnam der var blevet koloniseret mod sin vilje.

Her blev hele kolonitiden præget af stadige oprør mod kolonimagten.

Spændingen mellem Cambodja og Vietnam er også en konflikt mellem to forskellige civilisationer. Mens Vietnam er præget af den kinesiske civilisation og kampen mod kinesisk overherredømme, er Cambodjas historie præget af den indiske civilisation og kampen mod det vietnamesiske og thailandske overherredømme.

I kolonitiden importerede franskmændene vietnamesiske arbejdere til gummiplantagerne i Cambodja. De vietnamesiske indvandrere fik også stillinger i den lavere koloniadministration. Den vietnamesiske befolkning nåede i efterkrigstiden derfor op på omkring en halv million.

Samtidig fandt der også en betydelig kinesisk indvandring sted. Den kinesiske og vietnamesiske befolkning udgjorde flertallet i byerne. På den måde blev der udviklet modsætninger mellem ikke blot khmerbefolkningen og kinesere og vietnamesere, men også mellem by og land. Cambodja har aldrig haft en virkelig overklasse af godsejere. Størstedelen af jorden blev ejet af småbønder, men bønderne følte sig udbyttet af byerne, hvor kinesere og vietnamesere dominerede handelen.

1939 Efter at Tyskland ved starten af 2. Verdenskrig invaderede Frankrig, besatte japanske styrker i **september 1940** Indokina uden at støde på modstand. I officielle termer var aftalen, at Japan kunne anvende de militære installationer til sine tropper, mod at franskmændene fik lov at bevare den administrative kontrol. Samtidig invaderede thailandske styrker en række af landets vestlige provinser. Således led Cambodja under den 2. Verdenskrig langt mindre skade end f.eks. øerne i Stillehavet, der var skueplads for voldsomme kampe mellem krigens parter.

1940 Japan besætter det daværende Fransk Indokina

1941 Den franske koloniadministration udpegede en ung prins på 18 år, Norodom Sihanouk, til konge over Cambodja. Deres håb var, at de let ville være i stand til politisk at manipulere den unge uerfarne konge.

1945 Da japanerne den **12. marts 1945** trak sig ud af landet, erklærede den unge konge Cambodja for selvstændigt.

1946 magttomrummet efter det japanske nederlag i Anden Verdenskrig udfyldes i Vietnam af det kommunistiske Viet Minh under ledelse af Ho Chi Minh, der i september danner Vietnams Demokratiske Republik. Frankrig genvandt kontrollen over det sydlige Vietnam. Den første Indokinakrig indledes i december, da Viet Minh angriber franske tropper i Hanoi.

Cambodja erklærer sig selvstændigt

Alligevel besatte Frankrig ved 2. Verdenskrigs afslutning atter Indokina, medens Vietnam kastede sig ud i en antikolonial krig, manøvrerede den Cambodjanske konge for at skaffe sit land større selvstændighed.

Kampen mod det franske kolonistyre overskyggede dog de historiske modsætninger mellem khmerer og vietnamesere. Men kampen mod Frankrig blev i Cambodja aldrig en virkelig massebevægelse. Modstandsbevægelsen i Indokina blev ledet af vietnameserne.

1947 En ny forfatning, der bevarede Norodom Sihanouk som konge, blev vedtaget, den indskrænkede dog hans magtbeføjelser.

1949 Der blev indgået en ny aftale, hvorefter franskmændene alene tog sig af forsvars og udenrigspolitik, mens de øvrige politiske spørgsmål var overladt til et «lokalt» parlament. I **1951** blev det indokinesiske kommunistparti opløst og erstattet af tre selvstændige kommunistpartier. Et i Vietnam, et i Laos og et i Cambodja. Alle partierne opbyggede bredere frontorganisationer i kampen mod Frankrig.

1953 På grund af den vanskelige militære situation gav Frankrig Cambodja selvstændighed allerede i **1953** – et halvt år før det franske nederlag i Vietnam, der førte til Geneveaftalen i maj **1954**. Den forudsatte en umiddelbar tilbagetrækning af de franske tropper i Vietnam og Laos, men der skete kun omgrupperinger, og befrielsesbevægelserne fik kontrollen over Nordvietnam og to provinser i Laos. Geneveaftalen bestemte desuden, at de vietnamesiske befrielsesstyrker skulle trækkes tilbage fra Cambodja. Det skete også, samtidig med at store dele af den Cambodjanske befrielsesbevægelse nedlagde våbnene.

1954 Frankrig lider et afgørende nederlag ved Dien Bien Phu i maj. Repræsentanter fra Ho Chi Minhs regering, fra den franske del af Vietnam ledet af kejser Bao Dai, Frankrig, Kina, USA, Cambodja, Laos og Sovjetunionen mødes til forhandlinger i Geneve. Resultatet bliver Geneve - aftalerne. Disse deler Vietnam midlertidigt i nord og syd frem til **1956**, hvor der skal afholdes frie valg i et forenet Vietnam. Cambodja har siden sin selvstændighed i **1954** været præget af dramatiske indre og ydre omvæltninger. Krige og konflikter samt landets geografiske placering mellem de langt stærkere nabolande Thailand og Vietnam har præget dets udvikling. Virkningerne heraf spiller fortsat en betydelig rolle, og forklarer til dels de store udfordringer og problemer, som landet står overfor i dag.

1954 – 55 Cambodja erklæres selvstændigt efter fransk koloniherrredømme. Efterfølgende parlamentsvalg vindes af People's Socialist Community under ledelse af Norodom Sihanouk, kongens søn.

Det kommunistiske nord sætter sig for med magt at genforene Vietnam, og Sydvietnam og USA undlader at ratificere Geneve - aftalerne. I stedet udpeges en regering under Bao Dai med Ngo Dinh Diem som premierminister i Republikken Vietnam i syd. Kort tid efter fjerner Diem præsident Bao Dai og gør sig selv til præsident. Diem nægter at afholde valg og undertrykker oppositionen, og en guerillakrig i syd under ledelse af de kommunistiske Viet - Cong styrker indledes. De får fra **1959** aktiv støtte fra Ho Chi Minh Nordvietnam.

Kong Sihanouk

Prins Sihanouk blev indsat på den cambodjanske trone af den franske kolonimagt i 1941.

Han blev endnu en i rækken af ætlinger til de sagnomspundne konger af Angkor. Han var dengang en dagdrømmende og filminteresseret 19-årig. Franskmændene havde tænkt sig, at han skulle være den lille nuttede konge, hvis største fortjeneste var, at man anså ham for at være let at manipulere. Franskmændene kunne ikke have taget meget mere fejl, de kunne senere konstatere at Sihanouk ganske vist var en galning, men en brillant galning. Efter nogle indledende år som verdensfjern libertiner bestemte kongen sig for at sætte sit aftryk på Cambodjas historie.

Franskmændenes greb om kolonierne var svækket efter Anden Verdenskrig, og i Fransk Indokina brugte man alle kræfterne på kampene i Vietnam. Den cambodjanske frihedsbevægelse var splittet, men tog til i styrke. Bedst organiseret var kommunisterne.

Da frihedsbevægelsen langt om længe så ud til at sejre trådte en ikke længere så nuttet konge ind på scenen. Kolonierne faldt fra hinanden, og den tredje verden syntes endelig på, vej til at rejse sig. Man kan kalde det et tyveri, men den lille opfindsomme prins med den skingre stemme blev et symbol for mange.

I **1955** abdicerede prins Sihanouk til fordel for sin fader, for i stedet at kunne hellige sig det politiske liv. Ved valget samme år vandt hans parti alle pladser i Nationalforsamlingen. I **1960** overtog prinsen premierministerposten.

Fra midten af halvtredserne satsede Sihanouk stort på skoler og veje. I 1955 var der 5.000 gymnasieelever i **1968** var der mere end en million. Der blev anlagt jernbaner – veje, hvor man kunne køre i bil – bygget store sportsanlæg, og provinsbyer blev moderniseret.

På den anden side af horisonten kunne man høre bomberne falde, som en fjern torden men den guddommelige Prins vågede over sine børn. Det var det billede han formidlede, både til undersåtter og udlændinge.

Hans officielle mål var en velfærdsstat hvor hver eneste risbonde skulle være tosproget. Han grundlagde det «Socialistiske folkehjem». Under dets grenes paraply skulle alle politiske anskuelser kunne mødes og diskuteres, målet var at forhindre national splittelse. Men samtidig var det farligt at kritisere selve paraplyen. Dermed var al egentlig opposition umulig. I **1955** var Sihanouk 33 år gammel, oplyst og enevældig renæssancefyrste i det 20. århundrede. Han styrede selv i detaljerne med manisk energi. Ingen lejlighed blev forsømt, når han var rundt i landsbyerne for at lade sig hylde af folket. Han tøvede ikke med at gribe en spade og symbolsk hjælpe til ved nybyggeri, han passerede.

Men det blev samtidig stadig sværere for prinsen. Al kritik mod Cambodja tog Sihanouk personligt. Man har sagt om Sihanouk, at han, i modsætning til dem, der regerede landet før og efter ham, virkelig elskede Cambodja. Det eneste problem var at han elskede sig selv endnu mere.

Men Sihanouks Cambodja var naturligvis ikke noget paradys. Nepotisme og korrupsion blev stadig mere almindeligt. Sikkerhedspolitiet var brutalt, og Sihanouk tålte stadig dårligere andre anskuelser end sine egne.

Hans kongerige var angiveligt et demokrati, men det var snarere en kulisser for en politiske farce der blev stadig mere forskruet. Sihanouk var umådelig populær, men han tog ingen chancer. De afholdte valg var hverken særlig frie eller retfærdige. For eksempel havde han for vane selv at udse sig dem, som folket fik lov at vælge imellem. Ganske vist personer med forskellige politiske tilhørssteder for at holde den balance, der var Sihanouks kendemærke, men nationalforsamlingen blev aldrig nogen modvægt til Sihanouk selv.

Vendepunktet var det første valg i 1955. Under valgkampen blev politiets chikane og oppositionspolitikere intensiveret. Flere blev fængslet, nogle myrdet. På valgdagen stod sikkerhedspolitiet ved valgurnerne og kontrollerede at folk stemte «rigtigt». At Sihanouk fik så godt som alle stemmer, var derfor ikke nogen overraskelse.

I nogle valgkredse, hvor Sihanouk alligevel tabte, blev valgurnerne brændt, og den vindende kandidat senere fundet død. Men Sihanouk fejrede sin jordskredssejr. I praksis stod han nu kun til ansvar over for sig selv.

I et interview udtalte han, at han medens han havde magten, lod han 1.500 kommunister myrde. I et sidste forsøg på at reformere, nationaliserede Sihanouk rishandelen. Al ris skulle sælges til fast pris via statens opkøbere. Det førte til folkelig utilfredshed eftersom den faste pris blev anset for at være for lav. I 1968 udbrød der uroligheder i det vestlige Cambodja. Sihanouk gav general Lon Nol til opgave at knuse oprøret. Han udførte ordren med stor grusomhed. Lastbiler med afhuggede hoveder blev transporteret til Phnom Penh som et afskrækkende eksempel.

Hvor politisk dygtig Sihanouk end var, så var situationen blevet for vanskelig at håndtere. Den indenrigspolitiske balancegang var blevet umulig i og med, at den venstreorienterede opposition var blevet tvunget til at gå under jorden. Apatisk lod han stadig mere magt glide over til den højre-konservative regering. I **1968** blev general Lon Nol udnævnt til premierminister. Dermed var såvel den civile som den militære magt samlet uden for Sihanouks kontrol.

Mens Sihanouk var i udlandet i 1970 blev han styrtet ved et kup af Lon Nol og Cambodja blev til en republik. Han gik i eksil i Beijing og blev forbundsfælle med De Røde Khmerer. Sammen dannede de en eksilregering, GRUNK. Blev Det «Demokratiske» Kampuchéas statsoverhoved 1975-1976.

Derefter tre år i husarrest, men han led ikke materiel nød. Airconditionen fungerede næsten uden afbrydelser, alle Phnom Penhs forladte vinkældre var blevet tømt for at tilfredsstille hans ønsker. Beslutningen om at indgå i den særdeles uhellige alliance med de røde khmerer skal have forfulgt Sihanouk siden.

Han havde givet dem en eftertragtet legitimitet og stået som garant for en mådeholden revolution. Hans kritikere ser beslutningen som bevidst forræderi eller kriminel naivitet.

Muligvis en usmagelig kombination af begge dele.

Blev igen kronet som konge i 1993. Abdicerede på grund af dårligt helbred i **2004**.

Lon Nol

General og forsvarsminister under prins Sihanouk, som han væltede ved et statskup i 1970. Præsident frem til 1975, hvor de røde khmerer tog magten. Landflygtig i USA. Døde i 1985.

Lon Nol blev kaldt „den «sorte» af Sihanouk. Han kom oprindeligt fra landet, og hans hud var brændt mørk af solen. Indbyggerne i storbyen passede omhyggeligt på at bevare deres blege skind. Lon Nol var en dybt religiøs reaktionær, der hengav sig til folketro og trolddom. Han var desuden en glødende nationalist. Derimod var han ikke nogen vellykket militærstrateg og en åbenlyst ubegavet politiker. Med andre ord en figur som ingen i de mondæne kredse omkring Sihanouk tog særlig alvorligt. Med Lon Nols teorier om at rense race, kultur og religion falder det let at kalde ham en klassisk fascist.

Imarts 1970 meddelte Sihanouk, at han skulle på et kurophold i Frankrig for at slanke sig. Der kom til at gå fem år inden han genså sin hovedstad.

I Sihanouks fravær holdt nationalforsamlingen og senatet en hemmelig tillidsafstemning. Den væsentligste årsag var prinsens indirekte støtte til Nordvietnam. Sihanouk blev nedstemt og frataget al magt. Statskuppet var en kendsgerning. Nogle måneder senere blev han dømt til døden in absentia, og republikken blev udråbt. Landets nye ledere blev den internationalt ukendte Lon Nol og Sihanouks fætter, prins Sirik Matak. USA anerkendte den nye regering umiddelbart. For Sihanouk var det et bevis for at CIA stod bag kuppet. Man har ikke kunnet fastslå om der har været direkte amerikansk indblanding. Men CIA kendte til kupplanerne og så ingen grund til at advare Sihanouk. De syntes det var på høje tid at pensionere den balstyrige prins.

I april 1970, måneden efter magtovertagelsen, invaderede amerikanske og sydvietnamesiske tropper uventet det sydøstlige Cambodja. Det militære motiv var at få adgang til de nordvietnamesiske baser. Man havde ikke gjort sig den ulempe at give deres forbundsfæller i Phnom Penh besked. Lon Nol blev lige så overrasket som alle andre.

Angrebet blev ikke kun hemmeligholdt over for Lon Nol. Ifølge USAs konstitution er det kun kongressen der kan erklære krig. Præsident Nixon forstod, at han ikke ville få de folkevalgtes tilladelse til at invadere Cambodja, derfor ignorerede han dem i stedet. Præsidenten betonedede at det ikke drejede sig om en invasion. Snarere et «raid» eller en indtrængen.

Lon Nol og Sirik Matak havde indledningsvis storby-befolkningens støtte. Den var led og ked af Sihanouks selvgothed, kvælende personkult og uberegnelighed. Sirik Matak var desuden en kendt ven af Amerika, og der blev lovet et demokrati i samme ånd. Ude på landet var reaktionen en anden. Der var Sihanouk gudekongen. Man spurgte sig selv:

«Hvordan skal det kunne regne, nu hvor vor konge ikke er i landet?»

Der udbrød spontane demonstrationer mange steder. Lon Nol svarede igen med at lade hæren meje demonstranterne ned med maskingeværer. Efter kuppet beordrede Lon Nol omgående at militæret skulle drive de vietnamesiske kommunister ud af Cambodja. Han ledede selv planlægningen. I løbet af få måneder var angrebet vendt til forsvar.

Kampene udviklede sig med årene til en rendyrket borgerkrig. Til at begynde med var de røde khmerer helt undergivet nordvietnameserne. Men deres antal steg, og de overtog stadig mere ansvar.

For regeringssiden fortsatte nederlagene slag i slag. Langsomt, men sikkert blev den presset tilbage på alle fronter.

Lon Nol viste sig at være lige så dårlig til at føre krig som til at reformere statsapparatet. Inflationen galopperede helt ud af syne, og korrupsionen var snart mange gangs værre end under Sihanouk. Generalerne holdt sig end ikke tilbage i forhold til at sælge deres våben til de røde khmerer.

Eftersom USA's militære bistand var baseret på det antal soldater regeringen kunne mønstre, blev hæren fyldt med opfundne soldater. Jo flere navne, desto flere bidrag.

I **1973** beregnede man dem til at udgøre 20-40 procent af styrkerne. Det fik absurde konsekvenser. Generaler der blev beordret til at møde en guerillaoffensiv, blev tvunget til at indrømme at deres imponerende styrker kun eksisterede på papiret. Det halve Cambodja blev på kort tid besat af vietnamesiske kommunister. I deres geledder fandt man de røde khmerer.

Regeringshæren havde mangel på alt undtagen unge mænd.

Dag efter dag blev de kørt til fronten i konfiskerede civile lastbiler.

Glad vinkende fra ladet på lastbiler, hvor man ikke engang havde gidet overmale varemærker som Pepsi og Coca-Cola.

Regeringssoldaterne bar klipklappere og uens uniformer, der var sammensat af det brugte tøj, der blev solgt på markederne i byen.

Deres våben var fra begyndelsen af 1900 – tallet, og de stod over for Sydøstasiens mest krigsvante tropper.

Samtidig sultede befolkningen i byerne, fordi mange mennesker flygtede fra de krigshærgede landområder. Phnom Penh, der til forskel fra de øvrige sydøstasiatiske hovedstæder ikke tidligere havde slum, forfaldt stadig mere.

Saloth Sarl = Pol Pot:

Pol Pots tvangstanker

Pol Pot blev uddannet i Paris og vendte hjem, men var særdeles kritisk overfor den franske kolonimagt i Sydøstasien. Denne holdning udviklede han i løbet af **1950'erne og 1960'erne** til en ideologi, ifølge hvilken Cambodja skulle være en selvstændig bondestat. Pol Pot var skeptisk overfor al fremmed indflydelse også USA og nabolandet Vietnam.

Opfattelsen af, at han og Cambodja var omgivet af modstandere, der ville destruere landet, var grundlæggende for Pol Pot og for hans regime, som skånselsløst udrensede personer, de mente var stikkere, hemmelige agenter eller landsforrædere. Et af de karakteristiske træk ved Pol Pots personlighed var altså en ekstrem mistillid til omgivelserne.

Så sent som i **1997**, da De Røde Khmerer reelt var opløst, beordrede Pol Pot den tidligere forsvarsminister under De Røde Khmerer, Son Sen, og hele hans familie myrdet, fordi Pol Pot mente, at de udgjorde en trussel mod ham selv.

Var han en dygtig politiker

Selvom Pol Pot ikke altid havde interesseret sig for politiske anliggender, forstod han dog dygtigt at udnytte Cambodjas situation til at bane vejen for sin egen magtovertagelse. I løbet af **1960'erne og 1970'erne** blev Cambodja ufrivilligt inddraget i USA's krig mod kommunisterne i Vietnam og blev derfor udsat for heftige amerikanske bombardementer af landområderne på grænsen mellem Vietnam og Cambodja.

Da Pol Pot og hans oprørsbevægelse i **1975** væltede den cambodjanske regering, der havde samarbejdet med USA og mere eller mindre tilladt de amerikanske bombardementer, troede de fleste cambodjanere, at denne magtovertagelse ville betyde fred i landet. Derfor blev De Røde Khmerer i første omgang modtaget som befriere, fordi Pol Pot på overbevisende vis formåede at udnytte en desperat situation til sin egen fordel.

Eller et offer

Den positive modtagelse fra det cambodjanske folk fik Pol Pot til at opfatte sig selv som en forkæmper for folkets interesser og som en national helt, uden hvem Cambodja ville være blevet opslugt af fremmede magter. I det interview, Pol Pot gav i **1997**, fremgår det, at han ikke så sin magtovertagelse som et personligt projekt, men som modsvar til historiske omstændigheder. Snarere end at opfatte sig selv som en politiker med en radikal og diktatorisk dagsorden, så Pol Pot sig selv som et redskab til brug for den cambodjanske historie.

På samme måde forventede Pol Pot, at hele den cambodjanske befolkning stillede sig til rådighed for hans ideologi, og han opfattede enhver afvigelse fra ledelsens kurs som direkte landsforræderi.

Hemmelighedskræmmeri og terror

Udover den sikre viden om, at det var livsfarligt at trodse Pol Pot som De Røde Khmerers ubestridte leder, var han og landets øvrige øverste ledelse omgærdet af mystik. Mens De Røde Khmerer var ved magten, vidste kun få cambodjanere, hvem der egentlig stod bag den katastrofe, som landet var kastet ud i.

Mystikken og hemmelighedskræmmeriet skal formentlig forstås som et resultat både af Pol Pots anonyme og tilbageholdende personlighed og som et udslag af hans mistillid til sine omgivelser. For at beskytte sig selv og regimet blev det opfattet som nødvendigt at være på vagt overfor alt og alle. Pol Pots evige angst overfor forrædere modsvarede i befolkningen som en evig angst overfor regimet. På grund af Pol Pots paranoia levede cambodjanerne i konstant fare for at blive anholdt og henrettet som forrædere.

Målet helliger midlerne dårlig samvittighed havde han ikke

Fordi Pol Pot opfattede sit regime som et nødvendigt nationalt forsvar mod undergang, så Pol Pot tilsyneladende ikke sig selv som gerningsmand. I et interview fra **1997** medgiver Pol Pot journalisten, at regimet kostede menneskeliv, men han siger samtidig, at dette var de uundgåelige omkostninger forbundet med at skaffe landsforrædere af vejen.

«*Ligner jeg en brutal mand*»? spurgte Pol Pot retorisk journalisten. Muligvis ikke, men overvældende beviser illustrerer, at De Røde Khmerers leder var hovedansvarlig for et regime med 1,7 millioner liv på samvittigheden. Ingen nåede at retsforfølge Pol Pot, inden han døde i april **1998** - ustraffet og tilsyneladende uden at fortryde sine gerninger.

Vietnamkrigen spredde sig til Laos og Cambodja

1960 Sihanouk førte en neutral politik og udviklede et godt forhold til Vietnam og Kina, men den stigende nordamerikanske intervention i **1960. erne** skabte problemer. Sihanouk tillod, at grænseprovinserne mod Vietnam blev anvendt som baser og forsyningslinier (Ho Chi Minh Stien) for befrielsesbevægelsen i Sydvietnam. Disse områder blev i realiteten kontrolleret af den vietnamesiske befrielsesbevægelse.

1960 En socialistisk inspireret bondeoprørsbevægelse (forløberen til «Khmer Rouge», De Røde Khmerer) grundlægges i landområderne.

1961 John F Kennedy sender de første få hundrede amerikanske rådgivere af sted for at hjælpe Sydvietnam.

1963 med stiltiende amerikansk accept fjerner en gruppe generaler den totalitære Diem ved et kup og myrder både ham og hans bror.

1965 Den sydvietnamesiske militærregering bombede derfor for første gang Cambodja, hvilket pressede landet nærmere Sovjet og Kina.

1968 USA indleder sine første bombardementer af den såkaldte «Ho Chi Minh Sti», der gennem Cambodja og Laos forsynede Vietcong med forsyninger fra Nordvietnam.

1965 USA sender kampsoldater til Vietnam som reaktion på et senere betvivlet - nordvietnamesisk angreb på amerikanske destroyere i Tonkinbugten, og bombardementer af Nordvietnam indledes. (Hanoi) Konflikten eskalere til fuld krig efter at Ngyuyen Van Thieu, en hærgeneral vælges til præsident for Sydvietnam i **1967**.

1967 USA indleder luftbombardement af Cambodjas østlige provinser som følge af Sihanouks accept af Nordvietnamesiske soldaters brug af disse dele af landet som base- og transitområde i Vietnam-krigen.

1968 under en våbenhvile i anledning af Tet, det vietnamesiske nytår, indleder nordvietnamesiske tropper og Viet Cong guerillasoldater et voldsomt overraskelsesangreb på 36 sydvietnamesiske byer den **30. januar 1968**. USA og Sydvietnam formår at slå angriberne tilbage. Viet Cong mister 33.000 soldater under den for mange amerikanere chokerende Tet – offensiv.

1968 bliver derfor et vendepunkt i Vietnamkrigen.

I marts massakrerer en gruppe amerikanske soldater 300 ubevæbnede vietnamesere i landsbyen My Lai. Flere amerikanere end nogen sinde før er efterhånden overbeviste om, at Vietnam – krigen ikke kan vindes. Lyndon B. Johnson opgiver at genopstille ved præsidentvalget, og Richard Nixon vælges til præsident på et løfte om at bringe krigen til en ærefuld afslutning.

1970 Sihanouk væltes i et statskup udført af hærchefen Lon Nol og drives i landflygtighed. Kampene mellem amerikansk støttede sydvietnamesiske tropper og nordvietnamesiske tropper i det østlige Cambodja optrappes og resulterer i en yderligere forarmelse af landet og hundredetusinder internt og eksternt fordrevne.

1973 En våbenhvileaftale underskrevet i Paris den 27. januar af USA og alle tre parter i Vietnam opererer med en fuldstændig amerikansk tilbagetrækning inden for 60 dage. Men trods aftalen fortsætter krigen endnu et par år.

1975 den 30. april erobrer kommunisterne Sydvietnams hovedby Saigon og Vietnamkrigen er endegyldigt slut.

2,5 millioner vietnamesere er da dræbt eller såret, og 58.000 amerikanske soldater har mistet livet. Den **2. juli 1976** dannes Vietnams Socialistiske Republik – og syd og nord genforenes til et land.